

Wie zijn de mensen met lagere middeninkomens?

Colofon

Uitgave	Kenniscentrum Stelsel Gesubsidieerde Rechtsbijstand
Titel	Wie zijn de mensen met lagere middeninkomens?
Opdrachtgever	Programmaraad Kenniscentrum Stelsel Gesubsidieerde Rechtsbijstand
Auteurs	S.L. Peters M. van Gammeren-Zoetewij m.m.v. L. van de Grint en C. van Rooijen
Datum	juli 2025
Contact	kenniscentrum@rvr.org

Het onderzoek waarover dit rapport verslag doet, is uitgevoerd door het Kenniscentrum Stelsel Gesubsidieerde Rechtsbijstand als onderdeel van zijn Onderzoeksprogramma 2023-2025. Programmatisch onderzoek is een van de kernactiviteiten van het Kenniscentrum.

Periodiek stelt de Programmaraad van het Kenniscentrum een meerjarig onderzoeksprogramma vast. Dit onderzoeksprogramma is erop gericht de kennis over de werking van het stelsel te vergroten en verdiepen.

Inhoud

1	Inleiding.....	5
2	Verantwoording en methoden	7
3	Kenmerken van mensen met lagere middeninkomens	10
4	Discussie en vervolg.....	23
	Bijlage 1 Multinomiaal logistisch regressiemodel	25
	Bijlage 2 AOW'ers in de populatie	28

1 Inleiding

De Wet op de rechtsbijstand (Wrb) borgt dat mensen met een lager inkomen en vermogen in Nederland toegang hebben tot rechtsbijstand.¹ Om voor gesubsidieerde rechtsbijstand in aanmerking te komen, moeten mensen zowel een inkomen als een vermogen hebben dat onder de Wrb-grens valt. Daarbij moeten mensen een eigen bijdrage betalen. Deze eigen bijdrage is hoger naarmate het inkomen van mensen hoger is.²

Er is beperkt zicht op de mate waarin mensen toegang tot rechtsbijstand hebben als zij qua inkomen en/of vermogen net boven de grenzen van de Wrb zitten (zogenaamde "lagere middeninkomens"³), onder andere doordat er geen zicht is op hun vrij besteedbaar inkomen, en op de kosten voor hun rechtsbijstand.⁴ De mate waarin voor deze groep financiële of andersoortige belemmeringen bestaan als zij rechtsbijstand nodig hebben, is niet bekend.

Lagere middeninkomens: onderzoek in drie delen

Het in dit rapport gepresenteerde onderzoek is het tweede deel in een serie van drie. Deel A verscheen in 2024.⁵ Dat betrof een eerste verkenning naar de onzekerheid over recht op rechtsbijstand van de groep mensen met lagere

middeninkomens, inclusief een beperkt aantal beschrijvende kenmerken van die groep mensen.

Daarna volgde uitgebreider onderzoek naar de kenmerken van de groep mensen met lagere middeninkomens (deel B). Onderhavige rapportage beschrijft de resultaten van dat onderzoek.

Hierna volgt nog een onderzoek dat de routes in beeld brengt die deze mensen volgen als ze een juridisch probleem hebben, alsmede de betaalbaarheid van rechtsbijstand voor hen (deel C).

Hiermee ontstaat een scherper beeld van de kenmerken van de mensen met lagere middeninkomens. Tevens biedt dit onderzoek beter zicht op de mate van toegang tot rechtsbijstand voor mensen met lagere middeninkomens.

Bevindingen deel A

In het eerste deel van het onderzoek (deel A) is in kaart gebracht bij welke groepen met een lager middeninkomen het recht op gesubsidieerde rechtsbijstand onzeker is. Deze onzekerheid draagt mogelijk bij aan de kwetsbaarheid van deze groep, omdat deze

¹ In 2023 kwam 34,4% van de bevolking in aanmerking voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Zie: [jaarverslag.raadvoorrechtsbijstand.org/2024/kerncijfers-wrb-2024/gebruik-tweedelijnsrechtsbijstand](https://www.raadvoorrechtsbijstand.org/2024/kerncijfers-wrb-2024/gebruik-tweedelijnsrechtsbijstand).

² Voor toelichting op de eigen bijdrage, zie: www.rechtsbijstand.nl/mediation-rechtsbijstand/hoeveel-betalen/eigen-bijdrage.

³ Voor dit onderzoek wordt een lager middeninkomen gedefinieerd als een inkomen tussen de Wrb-grens en een

inkomen tot 20% boven de Wrb-grens. In Hoofdstuk 2 wordt hier nader op ingegaan.

⁴ Zie onder andere: www.juridischloket.nl/professionals/nieuws/signalering-en-zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31753-274.html.

⁵ Zie <https://www.raadvoorrechtsbijstand.org/kenniscentrum/projecten/lagere-middeninkomens/>

mogelijk invloed heeft op gedrag ten aanzien van het aanvragen van gesubsidieerde rechtsbijstand, ten aanzien van het overwegen van een rechtsbijstandverzekering, of anderszins van invloed is als mensen een juridisch probleem ervaren. Dit geldt temeer als mensen het ene jaar wel, en het andere jaar niet in aanmerking komen voor gesubsidieerde rechtsbijstand (wat zeker voor mensen met een fluctuerend inkomen het geval kan zijn).

Het doel van deel A was om inzicht te krijgen in hoe het recht op gesubsidieerde rechtsbijstand gedurende een periode van vijf jaar verloopt voor mensen die met hun inkomen en/of vermogen onder of net boven de grenzen van de Wrb zitten.

Uit dit eerste deel van het onderzoek blijkt hoe onderscheiden groepen huishoudens verschillen in de frequentie waarin zij door de Wrb-grens heen bewegen. De huishoudens met hogere onzekerheid over recht op rechtsbijstand worden gevormd door de lagere middeninkomens die een vermogen onder de Wrb-grens hebben. Dit zijn de huishoudens die het vaakst door de Wrb-grens heen bewegen.

Daarnaast komt uit de resultaten van dit onderzoek het beeld naar voren dat het beschikken over vermogen een stabiele factor is om buiten de Wrb te vallen. Wanneer er geen sprake is van vermogen boven de Wrb-grens, is het inkomen bepalend om binnen de Wrb te vallen. Fluctuaties in inkomen lijken er dan toe te leiden dat huishoudens vaker door de Wrb-grens heen bewegen. Voor hen bestaat meer onzekerheid over recht op rechtsbijstand.

Doel en onderzoeksvragen deel B

In dit tweede deel van het onderzoek (deel B) volgt uitgebreider onderzoek naar de kenmerken van de groep mensen met lagere middeninkomens. De onderzoeksvraag die daarbij centraal staat, is de volgende:

Welke persoons- en huishoudkenmerken hangen samen met lagere middeninkomens?

In dit rapport

In Hoofdstuk 2 staat de verantwoording van dit onderzoek en een toelichting op de gehanteerde methoden. Tevens wordt hierin beschreven welke inkomensgroepen worden onderscheiden in dit onderzoek. Daarnaast wordt hierin een multinomiaal logistisch regressiemodel beschreven waarmee de verschillende persoons- en huishoudkenmerken in samenhang met elkaar bekeken worden.⁶ Hoofdstuk 3 bevat de feitelijke verdeling van verschillende persoons- en huishoudkenmerken over de onderscheiden inkomensgroepen. Daarnaast wordt hierin beschreven wat volgens het model de geschatte kans is van kenmerken om in de vier inkomensgroepen te vallen, rekening houdend met de andere kenmerken in het model. In hoofdstuk 4 worden de bevindingen van onderdeel B samengevat en volgt een toelichting op de volgende fase van dit onderzoek.

⁶ Een dergelijk model gebruikt logistische regressie om het groepslidmaatschap van meer dan twee categorieën te

schatten. Uit de resultaten van het model kan worden afgeleid welke kenmerken typerend zijn voor de inkomensgroepen.

2 Verantwoording en methoden

Lagere middeninkomens

Dit onderzoek richt zich op de groep mensen met een lager middeninkomen. Het begrip “middeninkomen” of “lager middeninkomen” kent geen vaste, gangbare definitie. Voor dit onderzoek wordt een lager middeninkomen gedefinieerd als **een inkomen tussen de Wrb-grens en een inkomen tot 20% boven de Wrb-grens**.⁷

Onzeker recht op rechtsbijstand

Deel A van dit onderzoek richtte zich op de vraag in welke mate mensen met een lager (midden)inkomen een onzeker recht op rechtsbijstand hebben. Onzekerheid is in dat onderzoek geoperationaliseerd als **het meer of minder door de inkomensgrens van de Wrb bewegen**. Dit betekent dat iemand ten opzichte van het vorige jaar wel of juist niet meer in aanmerking komt voor gesubsidieerde rechtsbijstand. Hoe vaker iemand door deze grens heen beweegt, hoe meer onzekerheid bestaat.

Het aantal keer dat iemand al dan niet door de inkomensgrens van de Wrb heeft bewogen in de jaren 2017 tot en met 2021, deze onzekerheid, is in onderhavig deel B gebruikt om een indeling

te maken in groepen. Daarbij worden drie groepen onderscheiden:

- Mensen die stabiel tot 20% onder of boven de Wrb-grens verbleven en gedurende die jaren dus niet door de inkomensgrens van de Wrb hebben bewogen.
- Mensen die in die jaren één keer door de inkomensgrens van de Wrb bewogen hebben.
- Mensen die in die jaren meer dan één keer door de inkomensgrens van de Wrb heen hebben bewogen en daarmee het meest onzeker zijn over hun recht op rechtsbijstand.

Inkomen en vermogen

Als referentiekader geldt het jaar 2023 en daarmee het inkomen en vermogen van 2021.⁸ Voor alle particuliere huishoudens (exclusief studentenhuishoudens) die op 1 januari 2021 voorkomen in de inkomensstatistiek is de hoogte van het inkomen en het vermogen ten opzichte van de Wrb-grens bepaald. Hierbij is gekeken naar het fiscaal inkomen en de huishoudsamenstelling in 2021 en wordt uitgegaan van de Wrb-inkomens- en vermogensgrenzen die in 2023 golden.⁹

⁷ In 2021 lag de Wrb-grens voor alleenstaanden op €30.000 en voor meerpersoonshuishoudens op €42.400. Een lager middeninkomen ligt in deze definitie voor alleenstaanden tussen de €30.000 en €36.000 en voor meerpersoonshuishoudens tussen de €42.400 en €50.880.

⁸ Of iemand in 2023 Wrb-gerechtigd is, wordt gebaseerd op het inkomen en vermogen van twee jaar eerder (t-2). Er bestaat wel een mogelijkheid voor peiljaarverlegging indien

sprake is van een inkomensdaling. Hierop wordt in het onderhavige rapport niet verder ingegaan. Zie voor uitleg hierover: www.rechtsbijstand.nl/mediation-rechtsbijstand/hoeveel-betalen/peiljaarverlegging.

⁹ Vanwege kleine verschillen in definities, kunnen de gegevens van het CBS licht afwijken van die van de Raad voor Rechtsbijstand.

Vermogen is in dit geval gedefinieerd als het totale vermogen in box 3.¹⁰

Van de onderscheiden groepen huishoudens is vervolgens teruggekeken of zij in de jaren 2017 tot en met 2021 een inkomen en/of vermogen boven of onder de Wrb-grens hadden. Hierbij is telkens gekeken naar de destijds geldende inkomens- en vermogensgrenzen. Daarnaast zijn de inkomens- en vermogenscategorieën van deze groepen bepaald voor 2017 tot en met 2021.¹¹

Aanpak

Op verzoek van het Kenniscentrum leverde het CBS cijfers over mensen die in 2023 tot de lagere middeninkomens behoorden.¹² Daarnaast zijn ook cijfers opgevraagd van mensen die net onder de Wrb-grens vielen, met een inkomen tussen 20% onder de grens en de grens zelf. Naast inkomen speelt vermogen ook een rol. Daarom bekijkt dit onderzoek vermogens in relatie tot de vermogensgrens van de Wrb. Voor de betreffende groepen zijn gegevens over het vermogen opgevraagd.

Onderzoekspopulatie en inkomensgroepen

Het bovenstaande onderscheid naar inkomen (I: onder of boven de Wrb-grens), vermogen (V: onder of boven de Wrb-grens) en aantal keer door de Wrb-grens bewogen (cijfer: 0, 1 of >1 keer) resulteert in een onderscheid in twaalf groepen huishoudens (N=1.612.970). In dit onderzoek wordt op 4 groepen ingezoomd (N=729.570):

- **I- V- 0:** Huishoudens die met inkomen en vermogen *onder* de Wrb-grens (-20% Wrb

tot aan Wrb-grens) en 0 keer door de Wrb-grens bewogen hebben. Dit zijn de huishoudens die stabiel onder de Wrb-grens vallen (referentiegroep die binnen de Wrb valt); in deze rapportage noemen we deze inkomensgroep '**Stabiel laag**'.

- **I- V- >1:** Huishoudens die met inkomen en vermogen *onder* de normen voor de Wrb vallen (-20% Wrb tot aan Wrb-grens) en meer dan 1 keer door de Wrb-grens bewogen hebben. Dit zijn de huishoudens die nu onder de Wrb-grens vallen, maar zich vaker door de grens heen hebben bewogen en in een ander jaar tot de groep lagere middeninkomens zouden kunnen behoren; in deze rapportage noemen we deze inkomensgroep '**Onzeker laag**'.
- **I+ V- >1:** Huishoudens die met inkomen tot 20% *boven* en met vermogen *onder* de Wrb-grens, die meer dan 1 keer door de Wrb-grens bewogen hebben. Dit zijn de huishoudens die tot de lagere middeninkomens behoren, en zich vaker door de grens heen hebben bewogen; in deze rapportage noemen we deze inkomensgroep '**Onzeker hoog**'.
- **I+ V+ 0:** Huishoudens die met inkomen tot 20% *boven* en met vermogen *boven* de Wrb-grens, die 0 keer door de Wrb-grens bewogen zijn. Dit zijn de huishoudens die stabiel (net) boven de Wrb-grens vallen en tot de groep lagere middeninkomens behoren; in deze rapportage noemen we deze inkomensgroep '**Stabiel hoog**'.

In dit onderzoek zijn we vooral geïnteresseerd in de lagere middeninkomens, en daarmee in de drie laatst genoemde groepen. De groep Stabiel

¹⁰ Voor het bepalen van vermogen ten opzichte van de Wrb-grens is in 2021 het totale vermogen in box 3 vergeleken met de door de RvR opgestelde vermogensgrens (31.340 euro voor alleenstaanden en 62.680 euro voor meerpersoonshuishoudens). In voorgaande jaren sloot de RvR voor de vermogensgrens aan bij de grens voor heffingsvrij vermogen van de Belastingdienst. De vermogensgrens voor 2017 tot en met 2020 is in dit onderzoek ook gebaseerd op de heffingsvrije grens.

¹¹ Huishoudens veranderen door de jaren heen. Dit onderzoek stelt de samenstelling van het huishouden vast per 1-1-2021. Het huishoudinkomen en -vermogen worden door de jaren heen gevolgd.

¹² Deze cijfers zijn door het CBS op hun website gepubliceerd op 13 juni 2025. Voor details rondom de dataverzameling en -verantwoording, zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2025/24/kenmerken-inkomensgroepen-random-de-wrb-grens-2017-2021>.

laag vormt in dit onderzoek de referentiegroep. In het volgende hoofdstuk worden deze inkomensgroepen nader beschreven.

In dit onderzoek richten we ons op een aantal relevante persoons- en huishoudenkenmerken, die we gebruiken om de vier inkomensgroepen te omschrijven en nader te duiden.¹³ Om de persoons- en huishoudenkenmerken van de groepen te kunnen vergelijken moest één persoon uit het huishouden worden geselecteerd. Het CBS keek daarvoor naar een willekeurig persoon in het huishouden die de rol heeft van partner of ouder of alleenstaande (dus niet thuiswonend kind). Uit leesbaarheidsoverwegingen zal in deze rapportage aan deze persoon worden gerefereerd als de 'referentiepersoon'.

Voor sommige kenmerken in dit onderzoek geldt dat deze betrekking hebben op de referentiepersoon, voor andere kenmerken geldt dat deze betrekking hebben op het huishouden van de referentiepersoon. De keuze hiervan is afhankelijk van de beschikbare bronnen bij het CBS.

Analysemethoden

Hoofdstuk 3 beschrijft de resultaten per kenmerk. Eerst wordt door middel van een beschrijvende analyse gekeken naar hoe de vier inkomensgroepen verdeeld zijn per kenmerk. De persoons- en huishoudenkenmerken worden daarna in samenhang met elkaar bekeken. Om te bepalen welke kenmerken samenhangen met het hebben van een laag middeninkomen, rekening houdend met de overige kenmerken, is door het CBS een multinominaal logistisch regressiemodel geschat. Een dergelijk model gebruikt logistische regressie om het groepslidmaatschap van meer dan twee categorieën te schatten. Uit de resultaten van

het model kan worden afgeleid welke kenmerken typerend zijn voor de inkomensgroepen.

De totstandkoming van het model en de modelschatting staan in Bijlage 1 van deze rapportage. Meer hierover staat in de CBS-publicatie behorende bij dit onderzoek.¹⁴

Niet alle in deze rapportage beschreven persoons- en huishoudenkenmerken maken deel uit van de selectie voor het gepresenteerde model. Sommige kenmerken hangen namelijk per definitie samen met de inkomensgroepen, omdat ze bijvoorbeeld ook op inkomen zijn gebaseerd.¹⁵ Wanneer dit het geval was, zijn deze kenmerken enkel meegenomen in de beschrijvende analyse en niet in de regressieanalyse.

¹³ Hiervoor zijn alle bij het CBS beschikbare variabelen geselecteerd die mogelijk invloed kunnen hebben.

¹⁴ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2025/24/kenmerken-inkomensgroepen-rondom-de-wrb-grens-2017-2021>.

¹⁵ Dit geldt voor de volgende kenmerken: recht en gebruik gesubsidieerde rechtsbijstand in het huishouden; huishoudinkomen; huishoudinkomen minus minimaal noodzakelijke levensbehoeften; zorgtoeslag, huurtoeslag of kindgebonden budget.

3 Kenmerken van mensen met lagere middeninkomens

De onderzoeksvraag die ten grondslag ligt aan deel B van dit onderzoek is de volgende:

Welke persoons- en huishoudkenmerken hangen samen met lagere middeninkomens?

Om deze vraag te beantwoorden wordt allereerst beschreven van de omvang van de vier inkomensgroepen in ons onderzoek is.

Omvang inkomensgroepen

De onderzoekspopulatie bestaat uit 729.570 huishoudens en bijbehorende referentiepersonen, verdeeld over vier inkomensgroepen. In Tabel 1 is de omvang van de groepen binnen de onderzoekspopulatie weergegeven.

Tabel 1 Omvang van de inkomensgroepen binnen de onderzoekspopulatie.

Inkomensgroep	Aantal huishoudens	%
Stabiel laag I-V-0	333.480	46%
Onzeker laag I-V->1	119.100	16%
Onzeker hoog I+V->1	111.090	15%
Stabiel hoog I+V+0	165.900	23%
Totaal	729.570	100%

¹⁶ De peildatum van de metingen van de kenmerken is 1 januari 2021.

¹⁷ In dit hoofdstuk worden verschillen beschreven die zichtbaar zijn in de figuren, deze verschillen zijn niet statistisch getoetst. Door de grootte van de groepen zijn zichtbare verschillen zeer waarschijnlijk significant. In

Beschrijving en samenhang kenmerken

In dit hoofdstuk worden persoons- en huishoudkenmerken van de vier inkomensgroepen van deel B van dit onderzoek beschreven¹⁶ en met elkaar vergeleken.¹⁷ Dat helpt om een scherper beeld te krijgen van de mensen met lagere middeninkomens.

Vervolgens worden deze kenmerken in samenhang met elkaar bekeken door middel van een multinomiaal logistisch regressiemodel. Het model levert voor elk persoons- en huishoudkenmerken een geschatte kans op om in de vier inkomensgroepen te vallen, rekening houdend met de andere kenmerken in het model. Hieruit kan worden afgeleid welke kenmerken typerend zijn voor de afzonderlijke inkomensgroepen. Een aantal kenmerken komt in dit model naar voren als relevant.¹⁸ Zoals beschreven in Hoofdstuk 2 maken niet alle persoons- en huishoudkenmerken die worden beschreven deel uit van het geschatte model. In dit hoofdstuk zullen eerst de variabelen gepresenteerd worden die wel relevant bleken in het model, op volgorde van relevantie. Daarna worden de kenmerken gepresenteerd die zijn meegenomen in het model maar niet relevant bleken. Ten slotte worden de kenmerken

hoofdstuk 5 wordt middels regressieanalyse getoetst in welke mate kenmerken significant samenhangen met de indeling van de inkomensgroepen.

¹⁸ De modelschatting is te vinden in Bijlage 1 van deze rapportage. Ook wordt hiervoor verwezen naar de CBS-publicatie.

gepresenteerd die niet zijn meegenomen in het model.

Leeswijzer

Hieronder is per kenmerk weergegeven wat de definitie is van dat kenmerk en wat de feitelijke beschrijving is van het voorkomen van dit kenmerk in de vier inkomensgroepen, geïllustreerd door een figuur. Voor de kenmerken die relevant bleken in het model is tevens weergegeven wat de geschatte kans is van een persoon om in ieder van de vier inkomensgroepen te vallen, gegeven dat iemand het betreffende kenmerk bezit. In Figuur 2 wordt bijvoorbeeld aangegeven wat de geschatte kansen zijn om in de verschillende inkomensgroepen te vallen als iemand in een huurhuis woont ten opzichte van een koophuis.

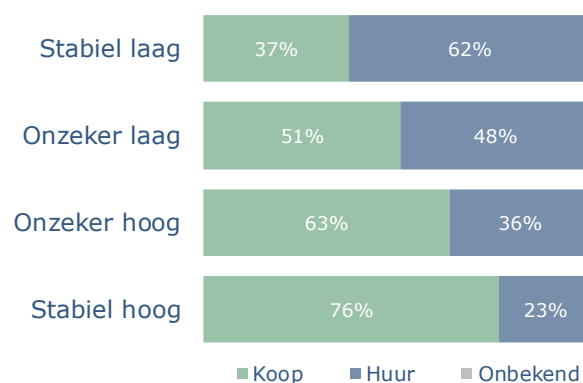
Omdat wij in dit onderzoek vooral geïnteresseerd zijn in de kenmerken die schatten of iemand al dan niet in de lagere middeninkomens valt, ligt daar de focus van de beschrijving van onderstaande bevindingen. De groep Stabiël laag vormt in dit onderzoek de referentiegroep.

Relevante kenmerken

In deze paragraaf worden de kenmerken beschreven die in het model als relevant naar voren komen. Deze kenmerken kunnen als typerend gezien worden voor bepaalde inkomensgroepen in ons onderzoek.

Woningtype

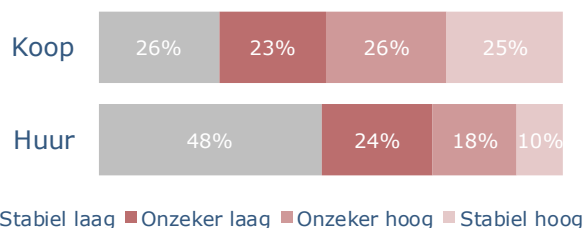
Definitie¹⁹: Het type woning waar het huishouden in woont (koop of huur).

Figuur 1 De verdeling van het woningtype van het huishouden in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).

Beschrijving: Het aandeel mensen met een koopwoning is hoger in de groepen waarbij het inkomen boven de Wrb-grens valt (Stabiël hoog en Onzeker hoog). Met name in de groep Stabiël hoog bevinden zich relatief veel mensen met een koopwoning.

Geschatte kansen in model:

Figuur 2 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per woningtype.

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, behoren mensen die in een huurwoning wonen vaker (48%) tot de inkomensgroep Stabiël laag dan mensen die in een koopwoning wonen (26%). Ook behoren mensen die in een koopwoning wonen vaker (25%) tot de inkomensgroep Stabiël hoog dan mensen die in een huurwoning wonen (10%). Ten slotte behoren mensen die in een koopwoning wonen vaker tot de inkomensgroep Onzeker hoog (26%) dan mensen die in een huurwoning wonen (18%). Voor de

¹⁹ De exacte definities van alle variabelen die in deze rapportage zijn opgenomen, kunnen worden gevonden in de publicatie van het CBS, zie: <https://www.cbs.nl/nl->

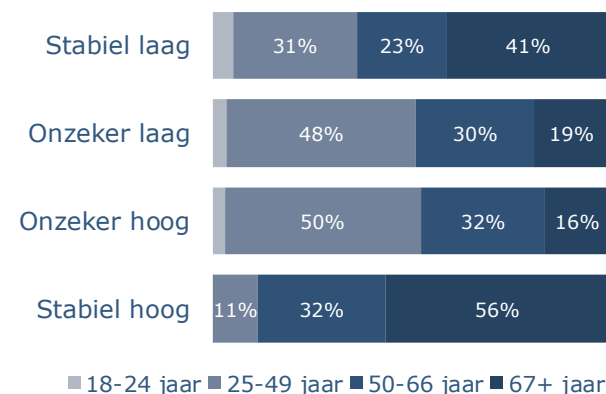
[nl-maatwerk/2025/24/kenmerken-inkomensgroepen-rondom-de-wrb-grens-2017-2021](https://www.cbs.nl/nl-maatwerk/2025/24/kenmerken-inkomensgroepen-rondom-de-wrb-grens-2017-2021).

inkomensgroep Onzeker laag is er nauwelijks verschil te zien.

Leeftijd

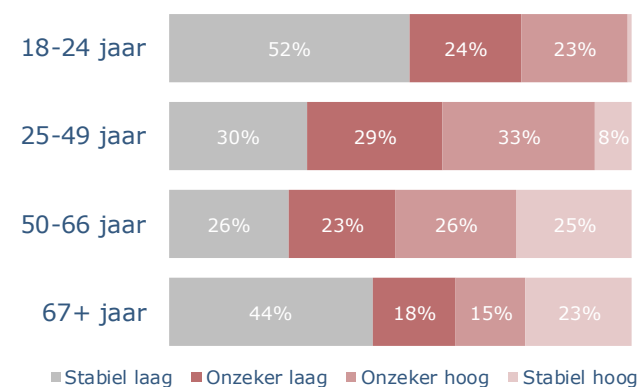
Definitie: De leeftijd van de referentiepersoon.

Figuur 3 De verdeling van leeftijd van de referentiepersoon in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).

Beschrijving: De onzekere groepen bestaan uit relatief meer 25- tot 50-jarigen en minder mensen vanaf de pensioengerechtigde leeftijd (67+) dan de stabiele groepen. Vooral de groep Stabiel hoog bevat veel 67+'ers: Meer dan de helft van de groep behoort tot die categorie. In Bijlage 2 is de groep 67+'ers specifiek uitgelicht.

Geschatte kans in model:

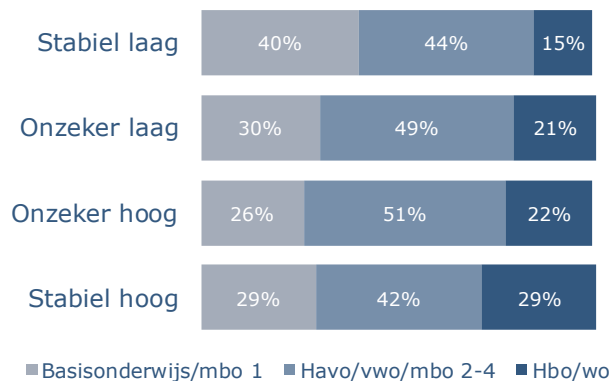

Figuur 4 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per leeftijdsgroep.

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, hebben huishoudens waarvan de referentiepersoon tussen de 25 en 50 jaar oud is een grotere geschatte kans om in de inkomensgroepen Onzeker laag en Onzeker hoog te vallen (respectievelijk 29% en 33%) dan de andere leeftijdsgroepen. Referentiepersonen ouder dan 50 hebben een grotere kans om in de inkomensgroep Stabiel hoog te vallen (respectievelijk 25% en 23%) dan de andere leeftijdsgroepen.

Opleiding

Definitie: Het hoogst behaalde opleidingsniveau van de referentiepersoon.²⁰

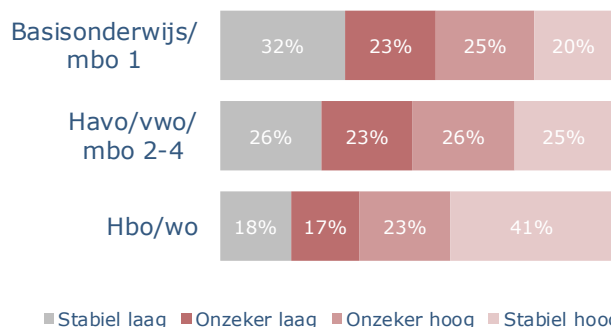
Figuur 5 De verdeling van opleiding van de referentiepersoon in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).

Beschrijving: De onzekere groepen bestaan uit relatief meer mensen met opleidingsniveau havo/vwo/mbo 2-4 dan de stabiele groepen. De opleidingsgroep hbo/wo is het grootst in de groep Stabiel hoog. De opleidingsgroep basisonderwijs/mbo is het grootst in de groep Stabiel laag.

²⁰ Er is gebruik gemaakt van een inschatting op basis van een steekproef, daar dit gegeven niet voor iedereen beschikbaar is.

Geschatte kans in model:

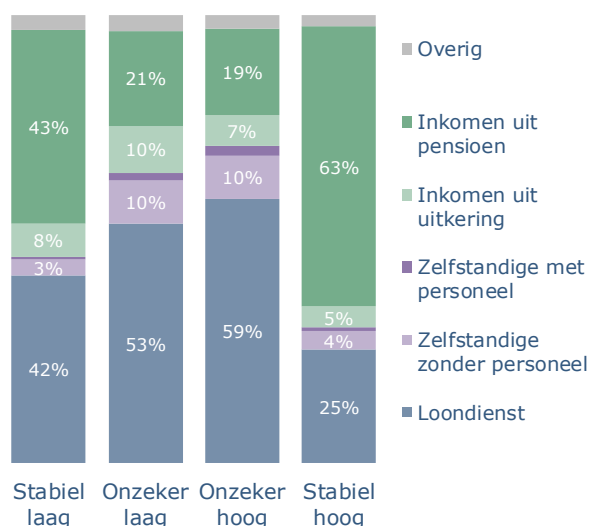

Figuur 6 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per onderwijsniveau.

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, hebben huishoudens waarvan de referentiepersoon hbo/wo-opgeleid is een grotere kans om in de inkomensgroep Stabiel hoog te vallen (41%) dan de andere groepen. Deze zelfde groep (waarbij de referentiepersoon hbo/wo-opgeleid is), heeft juist minder kans om in de inkomensgroep Onzeker laag te vallen (17% ten opzichte van 23% bij de andere groepen). Voor de inkomensgroep Onzeker hoog is er nauwelijks verschil te zien.

Belangrijkste inkomensbron

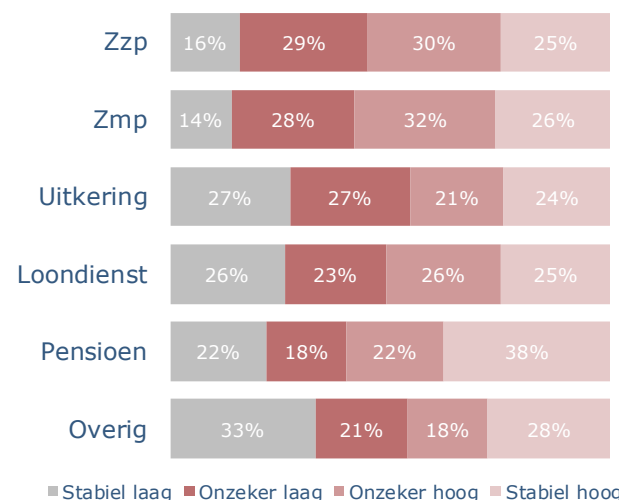
Definitie: De inkomensbron van de referentiepersoon waar het meeste inkomen van afkomstig is.

Figuur 7 De verdeling van belangrijkste inkomensbron van de referentiepersoon in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).

Beschrijving: De onzekere groepen bestaan uit relatief meer mensen in loondienst en zzp'ers dan de stabiele groepen. Tegelijk bestaan ze relatief uit minder mensen die als belangrijkste inkomensbron een inkomen uit pensioen krijgen. Dit hangt samen met het hoge aandeel 67+'ers in de stabiele groepen.

Geschatte kans in model:

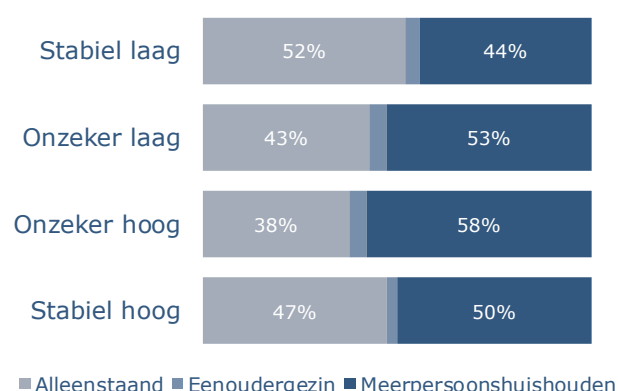
Figuur 8 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per inkomensbron.

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, hebben huishoudens met het inkomen van een zelfstandige met of zonder personeel (zzp of zmp) een grotere kans om in de inkomensgroep Onzeker hoog te vallen (respectievelijk 30% en 32%) dan de andere groepen (respectievelijk 21%, 26%, 22% en 18%). Huishoudens waarvan de referentiepersoon pensioen ontvangt, hebben juist een grotere kans om in de inkomensgroep Stabiel hoog te vallen (38%) dan de andere groepen (respectievelijk 25%, 26%, 24%, 25% en 28%) en een kleinere kans om in de inkomensgroep Onzeker laag te vallen (18% t.o.v. 29%, 28%, 27%, 23% en 21%).

Huishoudtype

Definitie: Typering van het huishouden op basis van de onderlinge relaties van de personen binnen het huishouden.

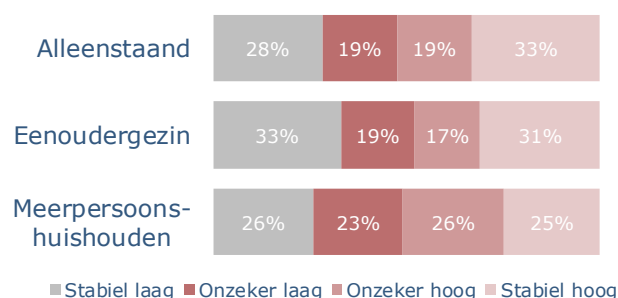

Figuur 9 De verdeling van huishoudtype in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).

Beschrijving: De onzekere groepen bestaan uit relatief meer mensen in meerpersoonshuishoudens dan de stabiele groepen en juist minder uit alleenstaanden in vergelijking met de stabiele groepen. De eenoudergezinnen vormen een relatief kleine groep en komen procentueel gezien in alle groepen ongeveer even vaak voor.

Geschatte kans in model:

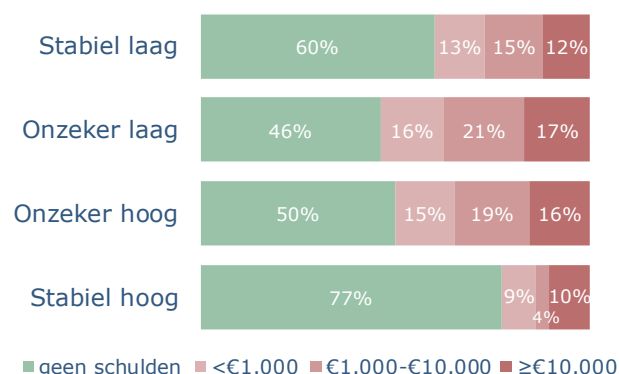
Figuur 10 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per huishoudtype.

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, hebben meerpersoonshuishoudens een grotere kans om in de inkomensgroep Onzeker hoog te vallen (26%) dan alleenstaanden (19%) of eenouderhuishoudens (17%). Voor de inkomensgroep Onzeker laag zien we hetzelfde patroon, al zijn de verschillen daar kleiner (23% bij meerpersoonshuishoudens,

19% bij alleenstaand of eenoudergezin). Meerpersoonshuishoudens hebben juist een kleinere kans om in de inkomensgroep Stabiel hoog te vallen (25% t.o.v. 33% en 31%).

Schulden (geen hypotheekschuld)

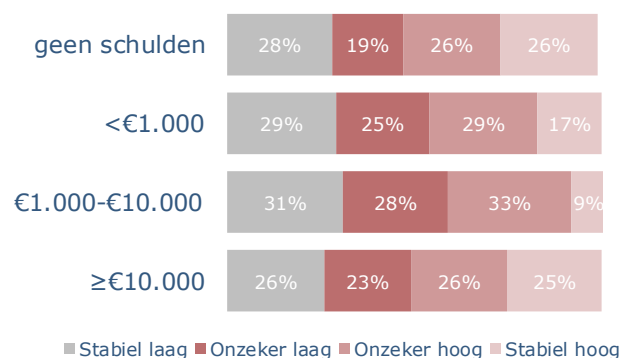
Definitie: De totale waarde aan schulden van een huishouden, niet zijnde een hypotheekschuld.²¹

Figuur 11 Het aandeel binnen iedere inkomensgroep waarin er al dan niet sprake is van schulden in het huishouden (niet zijnde hypotheekschuld) in 2021 (N=729.570).

Beschrijving: In bovenstaande figuur is te zien dat er bij de onzekere groepen relatief vaker sprake is van schulden in het huishouden tot €10.000. In de groep Stabiel hoog is juist het minste sprake van schulden.

Geschatte kans in model:

Figuur 12 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per schuld.

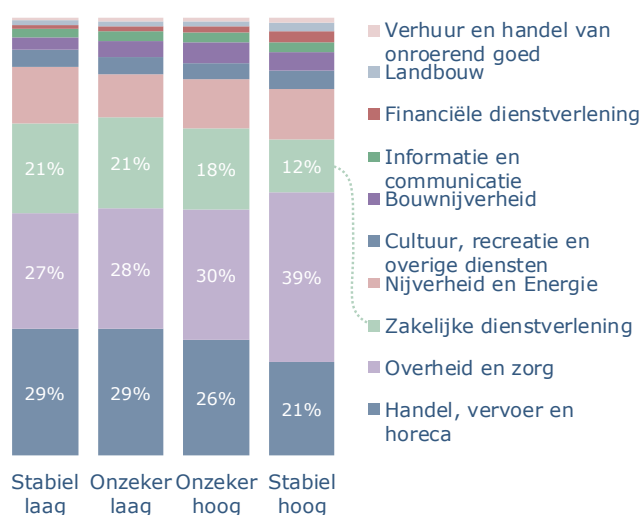
²¹ Hypotheekschuld is hier buiten beschouwing gelaten omdat dat een vertekend beeld geeft van de schulden die iemand heeft.

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, hebben huishoudens met een middelgrote schuld van 1.000 tot 10.000 euro een grotere voorspelde kans om in de inkomensgroep Onzeker laag (28%) of Onzeker hoog (33%) te vallen dan huishoudens met een lagere (respectievelijk 25% en 29%) of hogere schuld (respectievelijk 23% of 26%), of zonder schulden (respectievelijk 19% en 26%). De groep huishoudens met een middelgrote schuld van 1.000 tot 10.000 euro heeft juist een kleinere kans om in de inkomensgroep Stabiël hoog te vallen (9% t.o.v. 26%, 17% en 25%).

Bedrijfstak

Definitie: De bedrijfstak waar de referentiepersoon in zijn hoofd baan²² werkzaam is.

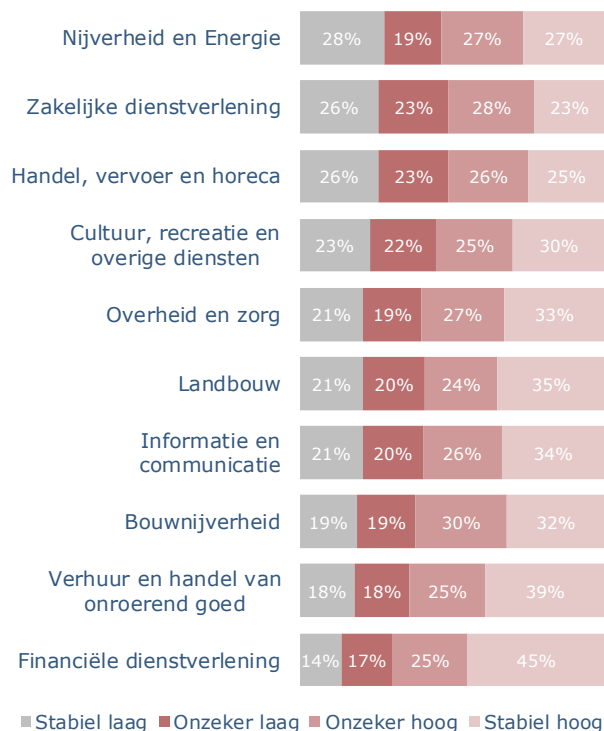

Figuur 13 Het aandeel van de referentiepersonen dat werkzaam is in een specifieke bedrijfstak in 2021, per inkomensgroep (N=307.470; Onzeker laag 62.240, Onzeker hoog 64.060, Stabiël laag 137.350, Stabiël hoog 43.820).²³

Beschrijving: Opvallend hier is dat vooral de groep Stabiël hoog af lijkt te wijken van de andere drie groepen. Een relatief groot deel van de werkenden in de groep Stabiël hoog is

werkzaam binnen de overheid en de zorg. Daarnaast zijn in deze groep relatief minder mensen werkzaam in de handel, vervoer en horeca en in de zakelijke dienstverlening.

Geschatte kans in model:

Figuur 14 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per bedrijfstak.

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, hebben huishoudens waarvan de referentiepersoon werkzaam is in de bedrijfstakken "handel, vervoer en horeca (23% en 26%), zakelijke dienstverlening (23% en 28%) of bouwnijverheid (19% en 30%) een ietwat grotere kans om in de inkomensgroepen Onzeker laag of Onzeker hoog te vallen. Huishoudens waarvan de referentiepersoon werkzaam is in de financiële dienstverlening hebben dan weer een grotere kans om in de inkomensgroep Stabiël hoog te vallen.

²² De hoofd baan is de baan waaraan iemand de meeste tijd besteedt.

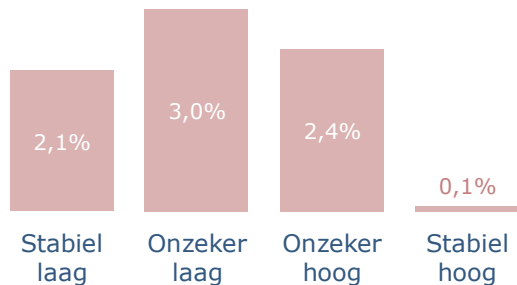
²³ Dit betreft mensen voor wie een bedrijfstak van de hoofd baan is ingevuld; uit dit overzicht zijn mensen met een

uitkering of pensioen weggelaten, evenals mensen van wie de bedrijfstak onbekend is.

Wanbetaler zorgverzekering

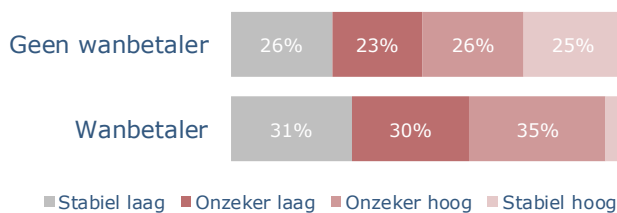
Definitie: Wanbetalers zorgverzekering zijn personen die minimaal 6 maanden geen premie voor hun basisverzekering betaald hebben.

Figuur 15 Het aandeel binnen iedere inkomensgroep waarin de referentiepersoon achterblijft bij het betalen van de zorgpremie in 2021 (N=729.570).

Beschrijving: In Figuur 15 is te zien dat er bij de onzekere groepen relatief gezien iets vaker sprake is van het achterblijven bij het betalen van de zorgpremie. Met name bij de groep Onzeker laag is dit percentage relatief hoog. Het niet betalen van de zorgpremie komt in zijn algemeenheid niet vaak voor. Het percentage wanbetalers zorgverzekering binnen de groep Stabiël hoog is gebaseerd op een klein aantal referentiepersonen en dient daarom met enige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Geschatte kans in model:

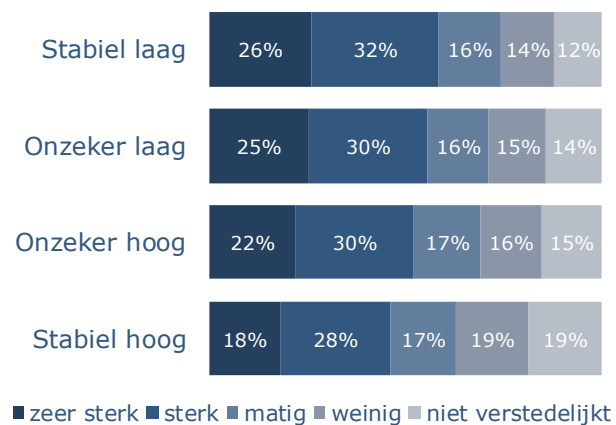
Figuur 16 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen naar al dan niet wanbetaler zorgverzekering.

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, hebben huishoudens waarin een persoon wanbetaler van zorgkosten is, een

kleinere kans om in de categorie Stabiël hoog (2%) en een grotere kans om in de inkomensgroepen Onzeker laag (30%) en Onzeker hoog (35%) te vallen dan huishoudens zonder wanbetaler (respectievelijk 25%, 23% en 26%). Het niet betalen van de zorgpremie komt overigens niet vaak voor, waardoor de groep met het kenmerk Wanbetaler aanzienlijk kleiner is dan de groep met het kenmerk Geen wanbetaler. De bevindingen voor de groep Wanbetaler moeten gezien de kleine N met enige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Stedelijkheid

Definitie: De mate van stedelijkheid van de plek waar het huishouden woont.

Figuur 17 De verdeling van stedelijkheid van de plek waar het huishouden woont in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).²⁴

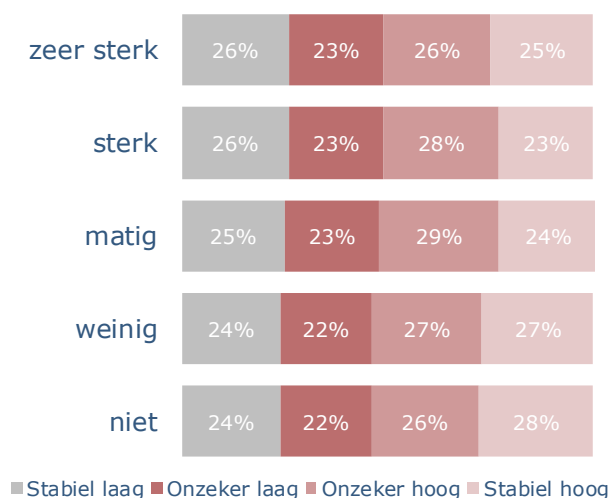
Beschrijving: Uit bovenstaande figuur komt geen duidelijk beeld naar voren van verschillen in de stedelijkheid van de vier beschreven groepen. De groepen Stabiël laag en Onzeker laag lijken iets vaker in zeer verstedelijkte gebieden te wonen en de groep Stabiël hoog lijkt iets vaker in gebieden te wonen die helemaal niet verstedelijkt zijn.

²⁴ Verstedelijking is vastgesteld op basis van het aantal omgevingsadressen per vierkante kilometer, waarbij de niveaus zijn gedefinieerd als: zeer sterk: ≥ 2.500 ; sterk:

1.500-2.500; matig: 1.000-1.500; weinig: 500-1.000; niet: <500.

Geschatte kans in model:

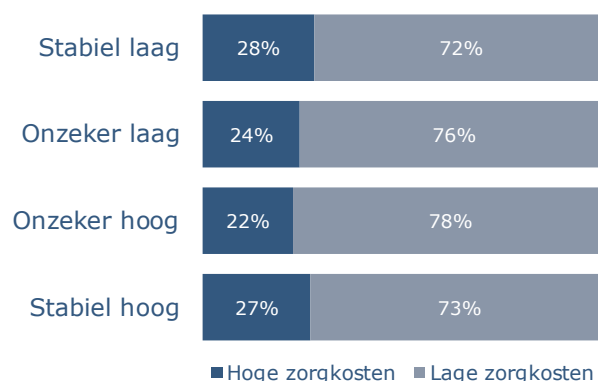

Figuur 18 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per niveau stedelijkheid.

Op basis van de mate van stedelijkheid van de woonlocatie zijn geen duidelijke verschillen tussen de groepen te onderscheiden met betrekking tot de kans dat zij behoren tot de inkomensgroepen Onzeker laag, Onzeker hoog en Stabiel hoog.

Zorgkosten

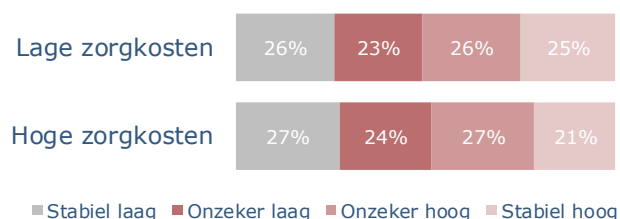
Definitie: De vergoede zorgkosten van het huishouden in het kader van de basisverzekering van de Zorgverzekeringswet, op basis van kwartielen.²⁵

Figuur 19 Het aandeel per inkomensgroep waarbij het huishouden lage of hoge zorgkosten had in 2021 (N=729.570). De kosten worden als hoog aangemerkt als deze in het 4e kwartiel vallen en refereert in deze dataset aan bedragen boven €4.605 (in 2021).

Beschrijving: In bovenstaande figuur is te zien dat de onzekere groepen relatief iets minder vaak hoge zorgkosten hebben in vergelijking met de stabiele groepen. Mogelijk hangt dit samen met de leeftijd van de groepen, die gemiddeld hoger is in de stabiele groepen.

Geschatte kans in model:

Figuur 20 Geschatte kansen voor de vier inkomensgroepen per niveau zorgkosten (lage zorgkosten betekent onder de 4.605 euro en hoge zorgkosten betekent daarboven).

Rekening houdend met de andere kenmerken uit het model, hebben huishoudens waarin een persoon zorgkosten hoger dan 4.605 euro heeft in 2021, een ietwat kleinere kans om in de inkomensgroep Stabiel hoog te vallen (21%) dan inkomens met lagere zorgkosten (25%). Voor de

²⁵ Het indelen in kwartielen betekent dat de Nederlandse bevolking is ingedeeld in vier groepen die elk 25% van de samenleving representeren.

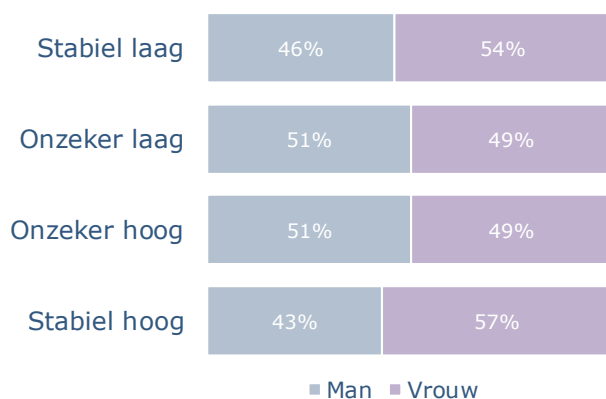
inkomensgroepen Onzeker laag en Onzeker hoog is er nauwelijks verschil te zien.

Kenmerken die in de regressieanalyse niet relevant bleken

Hieronder volgt de beschrijving van de kenmerken die niet relevant bleken in het model. Deze kenmerken blijken daarmee niet typerend te zijn voor de afzonderlijke inkomensgroepen en derhalve geen significant andere inschatting op te leveren om in de vier inkomensgroepen te vallen. Voor deze variabelen is daarom alleen een feitelijke beschrijving gegeven van de verdeling over de inkomensgroepen.

Geslacht

Definitie: Het geslacht van de referentiepersoon.

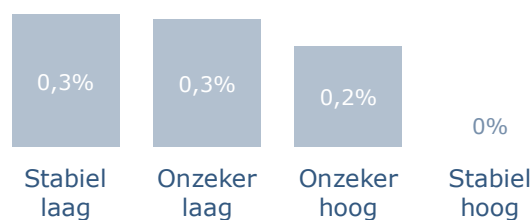

Figuur 21 De verdeling van het geslacht van de referentiepersoon in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).

Beschrijving: De onzekere groepen bestaan uit relatief iets meer mannen dan de stabiele groepen. De groep Stabiel hoog bestaat uit relatief de minste mannen.

Wsnp

Definitie: Het vallen van de referentiepersoon onder de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp).

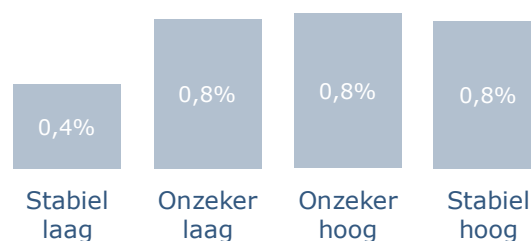

Figuur 22 Het aandeel van huishoudens binnen iedere inkomensgroep waarbij de referentiepersoon onder de Wsnp valt in 2021 (N=729.570).

Beschrijving: Figuur 22 laat zien dat het in algemene zin binnen de onderzoekspopulatie niet vaak voorkomt dat de referentiepersoon onder de Wsnp valt. In de groep Stabiel hoog komt het niet voor en in de andere inkomensgroepen komt het ongeveer in gelijke mate voor, namelijk bij nog geen 1% van de groep.

Partneralimentatie

Definitie: Het betaald hebben van partneralimentatie van de referentiepersoon aan een ex-partner.

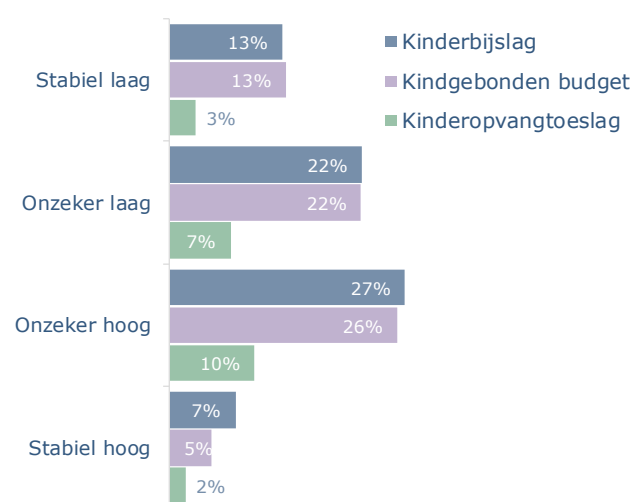
Figuur 23 Het aandeel binnen iedere inkomensgroep dat partneralimentatie heeft betaald aan een ex-partner in 2021 (N=729.570).

Beschrijving: In Figuur 23 is te zien dat het betaald hebben van partneralimentatie door de referentiepersoon in algemene zin binnen de onderzoekspopulatie niet vaak voorkomt. Het percentage voor de groep Stabiel laag is nog iets lager dan bij de andere inkomensgroepen.

Kindafhankelijke tegemoetkomingen

Definitie: Het ontvangen van kinderbijslag, kinderopvangtoeslag en/of kindgebonden budget door de referentiepersoon.

Figuur 24 Het aandeel per inkomensgroep waarin de referentiepersoon kinderbijslag, kinderopvangtoeslag en/of kindgebonden budget²⁶ ontvangt in 2021 (N=729.570).

Beschrijving: In bovenstaande figuur is te zien dat de groep Onzeker hoog relatief de meeste kindafhankelijke tegemoetkomingen ontvangt. De groep Onzeker laag ontvangt daarna relatief de meeste ondersteuning, gevolgd door de groep Stabiel laag. Ten slotte ontvangt de groep Stabiel hoog relatief de minste kindafhankelijke tegemoetkomingen. Dit hangt uiteraard samen met of zij wel of geen kinderen hebben en (in mindere mate met) het inkomen van deze groepen.

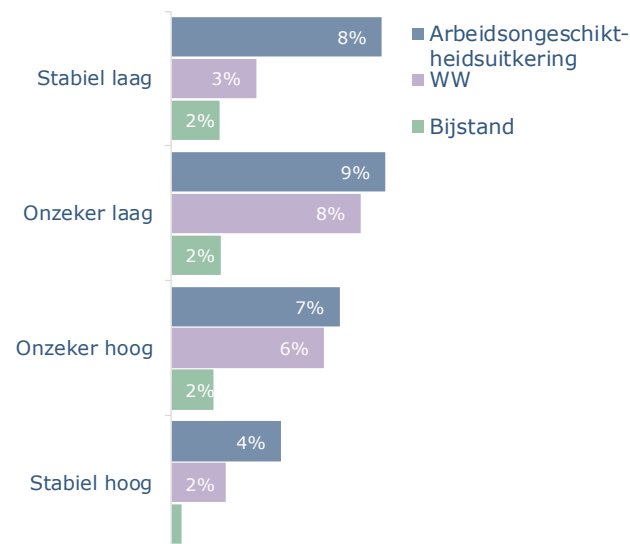
Kenmerken die niet zijn meegenomen in de regressieanalyse

Hieronder staan de variabelen weergegeven die niet zijn meegenomen in de regressieanalyse. Deze variabelen kunnen namelijk niet als onafhankelijk gezien worden van de indeling van onze groepen die gebaseerd zijn op inkomen, vermogen en het gebruik van rechtsbijstand, omdat ze te sterk samenhangen met een van de kenmerken waarop de groepen zijn ingedeeld.

²⁶ Er is een sterke overlap tussen het ontvangen van kinderbijslag en kinderopvangtoeslag. Zo goed als alle huishoudens die kinderopvangtoeslag ontvangen, ontvangen ook kinderbijslag. Vandaar dat enkel kinderbijslag wordt meegenomen in het geschatte model. Het kindgebonden

Uitkeringen

Definitie: Het ontvangen van een bijstands-, WW-, arbeidsongeschiktheids-, of AOW-uitkering door de referentiepersoon.

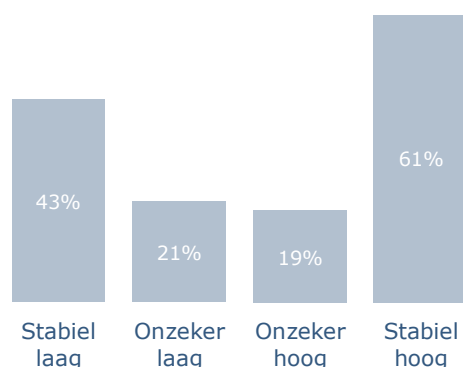

Figuur 25 Het aandeel binnen iedere inkomensgroep waarin de referentiepersoon een uitkering ontvangt in de vorm van bijstand, WW, of arbeidsongeschiktheid in 2021 (N=729.570).

Beschrijving: In bovenstaande figuur is zichtbaar dat de groep Stabiel laag en de groep Onzeker laag relatief de meeste arbeidsongeschiktheidsuitkeringen ontvangen. De groep Stabiel hoog ontvangt deze uitkering relatief juist het minste. Daarnaast is in Figuur 25 te zien dat de onzekere groepen relatief veel WW-ontvangers bevatten in vergelijking met de stabiele groepen. De groep Stabiel hoog bevat relatief de minste referentiepersonen met een bijstandsuitkering, hoewel het aandeel referentiepersonen met een bijstandsuitkering in alle groepen relatief laag is.

budget wordt niet meegenomen in het geschatte model omdat deze te veel samenhangt met het inkomen van de groepen.

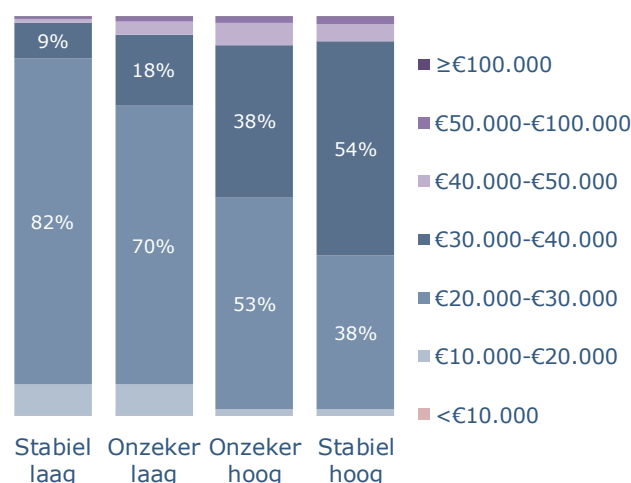

Figuur 26 Het aandeel binnen iedere inkomensgroep waarin de referentiepersoon een AOW-uitkering ontvangt in 2021 (N=729.570).

In Figuur 26 is te zien dat de onzekere groepen uit relatief minder AOW-ontvangers bestaan dan de stabiele groepen. Dit hang vanzelfsprekend samen met de al eerder weergegeven cijfers over de leeftijdsopbouw van de groepen.

Besteedbaar inkomen

Definitie: Het besteedbaar huishoudinkomen²⁷, gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden.

Figuur 27 Het aandeel van de huishoudens dat een besteedbaar inkomen in specifieke categorieën had in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).

Beschrijving: In bovenstaande figuur is te zien dat de groepen verschillen in het besteedbaar inkomen dat zij hebben in 2021. Dit kan uiteraard niet los gezien worden van de hoogte van het inkomen van de verschillende groepen. Vanzelfsprekend bestaat de groep Stabiel hoog voor een relatief groter deel uit huishoudens met een hoger besteedbaar inkomen (€30.000 of meer), gevolgd door de groep Onzeker hoog, Onzeker laag en ten slotte Stabiel laag. Verder zien we dat het aandeel huishoudens met een laag besteedbaar inkomen (€20.000 of lager) het hoogst is in de lage inkomensgroepen (Onzeker laag en Stabiel laag).

Huishoudinkomen minus minimaal noodzakelijke levensbehoefte

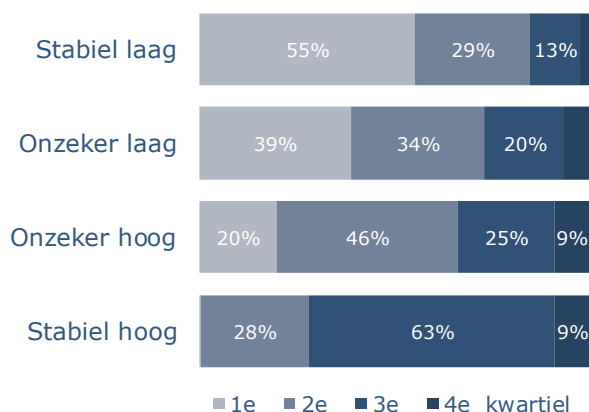
Definitie: Het besteedbaar huishoudinkomen minus de minimaal noodzakelijk geachte levensbehoeften.²⁸

²⁷ Dit is het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen. Belastingvrije bedragen zoals studiefinanciering en toeslagen worden hierin meegeteld. De (indeling in) inkomensgroepen rondom de Wrb is gebaseerd op een andere bron (namelijk belastbaar inkomen). Daarbij gelden fiscaal in sommige gevallen fictieve inkomsten, terwijl in besteedbaar inkomen echte rendementen worden

meegeteld die doorgaans hoger zijn. Dit leidt ertoe dat een klein deel van de lagere inkomensgroepen toch een hoog besteedbaar inkomen heeft in deze figuur.

²⁸ Dit zijn de vastgestelde bedragen welke minimaal nodig zijn om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Zie ook voetnoot 27 voor een toelichting op het voorkomen van het vierde kwartiel bij de lage inkomens.

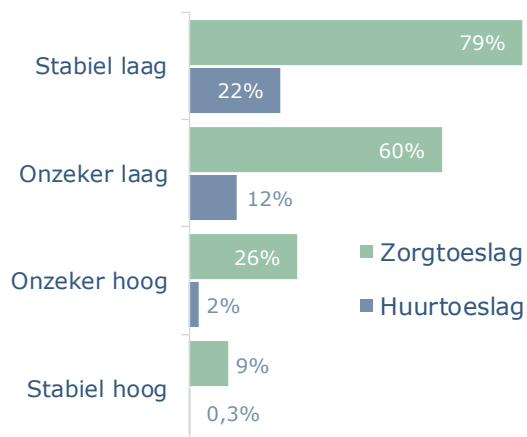

Figuur 28 Het aandeel van de huishoudens dat een huishoudinkomen minus minimaal noodzakelijke levensbehoefte had in het getoonde kwartiel in 2021, per inkomensgroep (N=729.570).²⁹

Beschrijving: In bovenstaande figuur is te zien dat de groepen verschillen in het huishoudinkomen minus de minimaal noodzakelijke levensbehoefte. Dit kan uiteraard niet los gezien worden van de hoogte van het inkomen van de verschillende groepen. In de lage inkomensgroepen (Stabiel laag en Onzeker laag) bevinden zich relatief veel huishoudens in de lagere kwartielen (kwartiel 1 en 2). Met name in de groep Stabiel laag is het aandeel huishoudens in het laagste kwartiel (kwartiel 1) hoog.

Zorg- en huurtoeslag

Definitie: Het ontvangen van zorg- of huurtoeslag door de referentiepersoon.

Figuur 29 Het aandeel binnen elke inkomensgroep waarvan de referentiepersoon zorg- of huurtoeslag ontvangt in 2021 (N=729.570).

Beschrijving: In bovenstaande figuur is te zien dat de lage inkomensgroepen (Stabiel laag en Onzeker laag) relatief vaker zowel zorgtoeslag als huurtoeslag ontvangen dan de hoge inkomensgroepen (Stabiel hoog en Onzeker hoog). Met name in de groep Stabiel laag ontvangen veel referentiepersonen zorg- of huurtoeslag. Vanzelfsprekend hangt dit samen met de hoogte van het inkomen op basis waarvan deze groepen zijn geconstrueerd (lage middeninkomens), alsmede met het gegeven of iemand in een huurwoning woont waarvoor huurtoeslag gegeven kan worden.

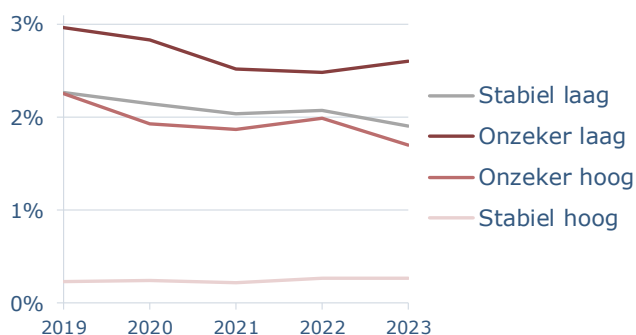
Gesubsidieerde rechtsbijstand

Definitie: Het gebruik van een toevoeging door de referentiepersoon in 2019 tot en met 2023.

²⁹ Het indelen in kwartielen betekent dat de Nederlandse bevolking is ingedeeld in vier groepen die elk 25% van de samenleving representeren. De bedragen die de getoonde kwartielen representeren zijn: 1^e kwartiel <€11.350; 2^e

kwartiel: €11.350-€28.701; 3^e kwartiel: €28.702-€50.619; 4^e kwartiel: >€50.619.

Figuur 30 Het aandeel van de referentiepersonen dat gebruikmaakte van een toevoeging in 2019 tot en met 2023, per inkomensgroep (N=729.570).

Beschrijving: In bovenstaande figuur is te zien dat de groep Stabiel hoog relatief veruit het minste gebruik heeft gemaakt van gesubsidieerde rechtsbijstand in voorgaande jaren. Dat is vanzelfsprekend, gezien het feit dat zij een stabiel inkomen en vermogen boven de Wrb-grens hebben. De andere drie groepen hebben meer gebruik kunnen maken van rechtsbijstand in voorgaande jaren en hebben dat ook gedaan, zo toont de figuur. Zij hadden vaker recht op gesubsidieerde rechtsbijstand, ofwel omdat zij een laag inkomen hebben, ofwel omdat zij een wisselend inkomen hebben; voor alle drie de groepen geldt in elk geval dat ze een laag vermogen hebben. De groep Onzeker laag heeft van de drie groepen relatief het meeste gebruik gemaakt van gesubsidieerde rechtsbijstand in voorgaande jaren. Dit kenmerk vertoont een grote samenhang met de indeling van de groepen naar inkomen en vermogen.

Combinaties van kenmerken

Er is door het CBS ook gekeken naar een aantal voor de hand liggende combinaties van kenmerken en de samenhang met de indeling van de inkomensgroepen, zogenoemde interactie-effecten. Enkele hiervan bleken slechts licht relevant, zonder noemenswaardige meerwaarde voor het model te zijn. Deze bevindingen worden daarom niet in deze rapportage vermeld. Daarvoor wordt verwezen naar de CBS-publicatie.

Invloed andere kenmerken

Het geschatte model heeft een accuracy van 0.51. Dat wil zeggen dat 51% van de huishoudens aan de hand van dit model in de juiste inkomenscategorie wordt ingedeeld. Dit laat zien dat de relatie tussen de kenmerken en de inkomensgroep weliswaar significant is, maar zeker niet alles verklaart. In dit model zijn alleen de kenmerken meegenomen waar het CBS beschikking over heeft. In die zin is de modelschatting beperkt. Waarschijnlijk zijn er andere, hier niet beschreven, kenmerken die ook van invloed zijn.

4 Discussie en vervolg

Het Kenniscentrum richt zich met dit onderzoek op het beter in kaart brengen van de groep lagere middeninkomens als zij een beroep moet doen op rechtsbijstand. In het eerste deel van het onderzoek (deel A)³⁰ is in kaart gebracht voor welke groepen met een lager middeninkomen er met name onzekerheid bestaat over het beroep kunnen doen op gesubsidieerde rechtsbijstand.

In het huidige deel B van het onderzoek is onderzocht welke persoons- en huishoudkenmerken samenhangen met de verschillende inkomensgroepen. Dat helpt om een scherper beeld te krijgen van mensen met lagere middeninkomens. Uit de totstandkoming van het regressiemodel komt naar voren dat voornamelijk woningtype, leeftijd, schulden, opleidingsniveau, inkomensbron en bedrijfstak relevante kenmerken zijn voor het onderscheid tussen de vier inkomensgroepen. Wanneer we voornamelijk kijken naar het verschil tussen de twee onzekere groepen vergeleken met de twee stabiele groepen valt op dat:

- huishoudens waarvan de referentiepersoon tussen de 25 en 50 jaar oud is;
- huishoudens waarvan de referentiepersoon basisonderwijs, mbo1, havo, vwo en mbo 2-4 opgeleid is;
- huishoudens waarvan de referentiepersoon zelfstandige met personeel en zelfstandige zonder personeel is;
- en meerpersoonshuishoudens;

de grootste kans hebben om in de inkomensgroepen Onzeker laag en Onzeker hoog te vallen.

Daarnaast maakt de groep Stabiel hoog onderdeel uit van de huishoudens met lagere middeninkomens. Wanneer we specifiek naar deze groep kijken, valt op dat:

- huishoudens waarvan de referentiepersoon 50 jaar of ouder is;
- huishoudens waarvan de referentiepersoon hbo/wo opgeleid is;
- huishoudens waarvan de referentiepersoon pensioen ontvangt;
- alleenstaanden en eenoudergezinnen;
- huishoudens waarvan de referentiepersoon werkzaam is in de financiële dienstverlening;
- en huishoudens waarin een persoon lage zorgkosten heeft;

de grootste kans hebben om in de inkomensgroep Stabiel hoog te vallen.

De resultaten in deze rapportage laten zien dat er samenhang bestaat tussen de persoons- en huishoudkenmerken in het model en de indeling van de inkomensgroepen, maar dat de kenmerken in het model zeker niet volledig bepalen in welke inkomensgroep iemand valt. In dit model zijn namelijk alleen kenmerken meegenomen waar het CBS gegevens over heeft. Waarschijnlijk zijn er nog andere kenmerken die ook van invloed zijn. Met dit onderzoek hebben we dan ook geen volledig

³⁰ Zie

<https://www.raadvoorrechtsbijstand.org/kenniscentrum/projecten/lagere-middeninkomens/>.

beeld van wat bepalende kenmerken zijn voor iemands inkomen en vermogen. Wel hebben we een beter beeld van kenmerken die samenhangen met de inkomensgroep waarin iemand valt.

Vervolgonderzoek

De groep (potentieel) lagere middeninkomens (alle inkomensgroepen in dit onderzoek behalve de groep Stabiel laag) is aangewezen op rechtsbijstand via bijvoorbeeld een advocaat op basis van commercieel tarief, een reeds eerder afgesloten rechtsbijstandverzekering, een vakbond, of andere voorziening. Onduidelijk is in welke mate financiële of andersoortige belemmeringen bestaan voor hen als zij rechtsbijstand nodig hebben. Dit belemmert mogelijk hun toegang tot rechtshulp, rechtsbijstand en bredere toegang tot het recht. De routes die mensen met een juridisch probleem volgen, alsmede de betaalbaarheid van rechtsbijstand voor hen en eventuele andere belemmeringen die zij ervaren zullen in deel C van dit onderzoek worden onderzocht.

Uit de resultaten van deel B van dit onderzoek kan worden afgeleid welke kenmerken relevant zijn bij de lage middeninkomens. Dit kan helpen om hen te bereiken ten behoeve van deel C van het onderzoek.

Bijlage 1 Multinomiaal logistisch regressiemodel

De selectie van kenmerken in het model wordt gemaakt door te kijken naar de toename in Akaike Information Criterion (AIC) wanneer een kenmerk wordt weggelaten uit het volledige model. De AIC is een maatstaf die wordt gebruikt om modellen te vergelijken en te bepalen welk model het beste past bij de data. Hoe lager de AIC, hoe beter het model. Een kenmerk wordt verwijderd wanneer dit niet voor een verbetering van het model zorgt.

Het uiteindelijke geschatte model heeft een accuracy (het aandeel huishoudens dat aan de hand van het model in de juiste inkomensgroep wordt ingedeeld) van 0.51. Een model zonder voorspellers heeft een accuracy van 0.46 (alle huishoudens worden in de grootste inkomensgroep ingedeeld).

Relevantie kenmerken model

In Figuur 31 wordt de toename in AIC weergegeven per weggelaten voorspeller. Hierbij zijn de voorspellers één voor één weggelaten uit het volledige model en is de toename in AIC berekend. Hoe groter de toename in AIC bij het weglaten van de voorspeller, hoe belangrijker deze voorspeller is in het model. In dit model zijn alleen hoofdeffecten meegenomen.

Uit het model komt naar voren dat woningtype en leeftijd de belangrijkste voorspellers zijn, gevolgd door schulden en opleidingsniveau, vervolgens inkomensbron en huishoudtype, en

vervolgens bedrijfstak, wanbetaler zorgverzekering, stedelijkheid en zorgkosten. Partneralimentatie, Wsnp, geslacht en kinderbijslag zijn van geringe relevantie en worden daarom niet meegenomen in het uiteindelijke model. Voor meer technische details wordt verwezen naar het CBS.³¹

Figuur 31 Toename in AIC bij het weglaten van een voorspeller. Op de x-as staat het verschil in AIC weergegeven ten opzichte van het volledige model.

³¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2025/24/kenmerken-inkomensgroepen-rondom-de-wrb-grens-2017-2021>.

Modelschatting

In Tabel 2 zijn de resultaten weergegeven van het multinominaal logistisch regressiemodel. De groep Stabiel hoog is de referentiegroep.

Tabel 2 Resultaten multinomiaal logistisch regressiemodel inkomensgroepen.

		Stabiel laag		Onzeker laag		Onzeker hoog	
		est	p	est	p	est	p
(Intercept)		0,05	0,02	-0,09	0	0,06	0,01
Woningtype	Koop (ref)						
Woningtype	Huur	1,49	0	0,91	0	0,46	0
Woningtype	Onbekend	0,71	0	0,40	0	0,09	0,03
Leeftijd	50 tot 67 jaar (ref)						
Leeftijd	18 tot 25 jaar	3,88	0	3,23	0	3,07	0
Leeftijd	25 tot 50 jaar	1,26	0	1,36	0	1,35	0
Leeftijd	67 jaar en ouder	0,58	0	-0,17	0	-0,53	0
Schulden	≥€10.000 (ref)						
Schulden	< €1.000	0,47	0	0,46	0	0,47	0
Schulden	€1.000-€10.000	1,22	0	1,24	0	1,25	0
Schulden	Geen schulden	0,05	0	-0,19	0	-0,05	0
Opleidingsniveau	Havo, vwo, mbo2-4 (ref)						
Opleidingsniveau	Basisonderwijs, mbo1	0,44	0	0,23	0	0,16	0
Opleidingsniveau	Hbo, wo	-0,87	0	-0,78	0	-0,65	0
Opleidingsniveau	Onbekend	-0,26	0	-0,50	0	-0,52	0
Inkomensbron	Loondienst (ref)						
Inkomensbron	Pensioen	-0,58	0	-0,66	0	-0,58	0
Inkomensbron	Uitkering	0,06	0,01	0,20	0	-0,19	0
Inkomensbron	Overig	0,13	0	-0,16	0	-0,46	0
Inkomensbron	Zelfstandige met personeel	-0,63	0	0,17	0	0,15	0
Inkomensbron	Zelfstandige zonder personeel	-0,46	0	0,25	0	0,11	0
Huishoudtype	Meerpersoonshuishouden (ref)						
Huishoudtype	Alleenstaand	-0,20	0	-0,44	0	-0,61	0
Huishoudtype	Eenoudergezin	0,02	0,42	-0,42	0	-0,64	0

Tabel vervolgt op de volgende pagina.

Tabel 2 Resultaten multinomiaal logistisch regressiemodel inkomensgroepen (vervolg).

		Stabiel laag		Onzeker laag		Onzeker hoog	
		est	p	est	p	est	p
Bedrijfstak	Handel, vervoer en horeca (ref)						
Bedrijfstak	Landbouw	-0,57	0	-0,49	0	-0,42	0
Bedrijfstak	Nijverheid en Energie	0	0,82	-0,27	0	-0,06	0,01
Bedrijfstak	Bouwnijverheid	-0,55	0	-0,45	0	-0,13	0
Bedrijfstak	Informatie en communicatie	-0,54	0	-0,44	0	-0,33	0
Bedrijfstak	Financiële dienstverlening	-1,24	0	-0,87	0	-0,66	0
Bedrijfstak	Verhuur en handel van onroerend goed	-0,82	0	-0,66	0	-0,48	0
Bedrijfstak	Zakelijke dienstverlening	0,08	0	0,13	0	0,17	0
Bedrijfstak	Overheid en zorg	-0,50	0	-0,45	0	-0,28	0
Bedrijfstak	Cultuur, recreatie en overige diensten	-0,28	0	-0,21	0	-0,22	0
Bedrijfstak	Onbekend	-0,11	0	-0,20	0	-0,21	0
Wanbetaler zorgverzekering	Nee (ref)						
Wanbetaler zorgverzekering	Ja	2,18	0	2,29	0	2,28	0
Stedelijkheid	zeer sterk (ref)						
Stedelijkheid	sterk	0,08	0	0,08	0	0,13	0
Stedelijkheid	matig	0,01	0,34	0,04	0	0,12	0
Stedelijkheid	weinig	-0,17	0	-0,11	0	-0,05	0
Stedelijkheid	niet	-0,22	0	-0,18	0	-0,14	0
Stedelijkheid	onbekend	0,94	0,24	0,16	0,88	0,41	0,7
Zorgkosten	Lage zorgkosten (ref)						
Zorgkosten	Hoge zorgkosten	0,20	0	0,22	0	0,16	0

Bijlage 2 AOW'ers in de populatie

Van de onderzoekspopulatie is 40% van de referentiepersonen een AOW'er. Dat is niet alleen in absolute zin een groot deel van de onderzoekspopulatie, maar dit blijkt ook een oververtegenwoordiging te zijn ten opzichte van de totale Nederlandse bevolking, waarin minder dan 30% van de huishoudens een AOW'er als hoofdkostwinner heeft.³²

In Tabel 3 is te zien hoe de AOW'ers zijn verdeeld over de vier inkomensgroepen. Hieruit blijkt dat er zich relatief weinig AOW'ers bevinden in de onzekere groepen en relatief veel AOW'ers in de stabiele groepen en dan met name in de groep Stabiel hoog.

Tabel 3 Verdeling AOW'ers over de inkomensgroepen.

Inkomensgroep	% AOW'ers
Stabiel laag I-V-0	43%
Onzeker laag I-V->1	21%
Onzeker hoog I+V->1	19%
Stabiel hoog I+V+0	61%
Totale onderzoekspopulatie	40%

³² Deze 30% is berekend op basis van het totaal aan huishoudens dat voor dit onderzoek door het CBS in kaart is gebracht. Die groep huishoudens bestaat uit de 7,4 miljoen particuliere huishoudens, exclusief studentenhuishoudens, in Nederland op 1-1-2021 met een bekend inkomen in de verslagjaren 2017 tot en met 2021. Door deze afbakening is

deze groep iets kleiner dan het daadwerkelijk aantal huishoudens in Nederland (ruim 8 miljoen). Op basis van het totaal aantal huishoudens in Nederland zou het percentage AOW'ers dus nog lager liggen.

Contact

kenniscentrum@rvr.org